

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ข่มส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมในทุกๆ ด้าน รวมไปถึงด้านการศึกษาที่ได้รับผลกระทบจากยุคของการเปลี่ยนแปลงไปสู่โลกาภิวัตน์ที่ไร้ขอบเขต ซึ่งเป็นยุคแห่งการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง มนุษย์สามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ได้อย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาในสถานศึกษาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ กอปรกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของทุกคนให้ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความเจริญก้าวหน้าของชีวิต และเพื่อที่จะได้มาซึ่งปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตทั้งในปัจจุบันและเพื่ออนาคต จึงเกิดการแข่งขันทั้งในการทำงานและการศึกษาเพิ่มขึ้น นักเรียนในยุคปัจจุบันต้องดิ้นรน แข่งขันเพื่อเอาชนะการเปลี่ยนแปลงของสังคม ตนเอง และเพื่อนร่วมชั้นเรียน ไม่เฉพาะในห้องเรียนหรือโรงเรียนเดียวกัน แต่หมายถึงการแข่งขันของนักเรียนทั้งประเทศและทั่วโลก จึงเกิดเป็นความเปลี่ยนแปลงของการเรียนที่มีการแข่งขันสูงขึ้น นักเรียนต้องฝ่าฟันและเจอกับปัญหามากมายในการเรียน ทั้งการเรียนที่ต้องขยันเพื่อฝึกฝนให้ตนแข็งแกร่ง เพื่อนร่วมรุ่นที่เก่งขึ้น และปัญหาสังคม นักเรียนต่างต้องทำทุกวิถีทางเพื่อเป็นที่หนึ่ง ในการดิ้นรนแข่งขัน ไม่ว่าจะเรื่องใดก็ตาม ข่มต้องพบเจอกับปัญหาและอุปสรรคมากมายขวางหน้า นักเรียนจะต้องอาศัยความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้ไปถึงเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้

ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (Adversity Quotient) คือความสามารถในการอดทน ทั้งด้านความยากลำบากทางกาย ความอดกลั้นทางด้านจิตใจ และจิตวิญญาณ เพื่อให้สามารถเผชิญและเอาชนะอุปสรรคไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เมื่อต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและไม่มีความแน่นอน ซึ่งจะเป็นรูปแบบพฤติกรรมการตอบสนองต่อปัญหาอุปสรรคในชีวิต อันเป็นกลไกของสมองซึ่งเกิดจากไฮโปธาลามัสต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้น หรือฝึกฝนขึ้น ปัญหาที่กล่าวถึงนี้อาจเป็นปัญหาเล็กน้อย เป็นปัญหাপานกลาง หรืออาจจะเป็นปัญหาใหญ่โต ซับซ้อน ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของเด็กขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 อย่างคือ พันธุกรรม การอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่วัยเด็ก และสิ่งแวดล้อม (2552, ออนไลน์)

Stoltz (1997, อ้างใน ชีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์, 2548, หน้า 20) เป็นผู้เริ่มแนวคิดทฤษฎีนี้ขึ้น คือความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งที่จะส่งผลให้บุคคลประสบผลสำเร็จในชีวิต และเพื่อตอบคำถามว่า เมื่อมีคนบางคนที่มีความเฉลียวฉลาดและมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้ดี หากเผชิญปัญหาสามารถทำให้ปัญหานั้นผ่านพ้นและยุติปัญหาได้อย่างรวดเร็วนั้นเป็นผลมาจากปัจจัยอะไร ซึ่งคำตอบคือความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคนั้นเอง Stoltz ยังได้เสนอแนวคิดว่า คนที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคที่ดีนั้น จะต้องมีความคิดและทัศนคติต่ออุปสรรคดังนี้ คือต้องคิดว่าอุปสรรคเป็นความท้าทายที่ทำให้เกิดโอกาส และการมีโอกาสนำให้เกิดหนทางสู่ความสำเร็จ นอกจากนี้ ศัสินีย์ ฉัตรรูปต์ (2545, หน้า 104) กล่าวว่า ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคนั้นสามารถที่จะพัฒนาปรับปรุงได้ไม่ว่าจะอายุเท่าใดก็ตาม บางคนอาจจะมีจัดการกับปัญหาที่ดี บางคนอาจจะมีจัดการต่อปัญหาไม่ดี ไม่เหมาะสม แต่ไม่ว่าจะเริ่มพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคที่จุดใดสามารถที่จะพัฒนาและปรับปรุงได้เสมอ ซึ่งถ้าหากว่าบุคคลมีการพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคที่ดีจะทำให้ตนเองมีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น วิทยา นาควัชระ (2544, หน้า 91-94) ยังกล่าวถึงความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคนั้นว่า เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในชีวิตและการงาน หากใครมีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคมากจะมีกำลังใจ มีความนึกฝันที่ดี มีพลังที่จะฝ่าฟันอุปสรรคได้มาก หากใครมีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคน้อย เมื่อพบอุปสรรคของชีวิตมักยอมแพ้หรือหาทางเลี่ยงถอยหนีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคนั้นทำให้มนุษย์สามารถเอาชนะอุปสรรคได้มากขึ้น เมื่อมีอุปสรรคมากเท่าใดจะทำให้มีโอกาสมพบกับความสำเร็จ ได้มากเท่านั้น ซึ่งเป็นวิธีคิดแบบมองโลกในแง่ดี คิดแบบผู้ชนะ คิดแบบผู้มีแรงจูงใจและคิดแบบผู้ไม่ล้มถอยหรือยอมแพ้ คือ ยิ่งลำบากยิ่งชอบ และไม่ยอมแพ้ต่อความลำบาก มองเห็นหนทางในการต่อสู้กับอุปสรรคหรือความลำบากในชีวิตได้เสมอ

การที่นักเรียนคนหนึ่งจะสามารถประคับประคองตนให้ก้าวผ่านปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการเรียนและสังคมได้ ต้องมีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูที่ดี ที่ทำให้เขาได้ตระหนักถึงความเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ ตระหนักถึงความเป็นศิษย์ที่ดีของครู ตระหนักถึงการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และที่สุดคือตระหนักว่า ตนต้องเป็นพลเมืองดีของชาติ และไม่ละเลยต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกที่ดีของสังคม ครอบครัวจึงเป็นสิ่งแวดล้อมแรกและใกล้ชิดเด็กที่สุด เพราะเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญที่เป็นจุดเริ่มต้นในการอบรมเลี้ยงดู พ่อแม่เป็นบุคคลแรกที่จะอบรมเลี้ยงดูบุตรของตนให้มีพัฒนาการในทุกๆ ด้าน อีกทั้งยังเป็นผู้ที่ต้องให้สิ่งแวดล้อมที่ดีแก่เด็ก ให้เขามีพื้นที่ในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และเติบโตเป็นบุคคลที่มี

ประสิทธิภาพต่อการพัฒนาประเทศต่อไป การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จึงนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กมีการเจริญเติบโต และมีพัฒนาการที่ีรอบด้าน ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูนั้นครอบคลุมถึงการแนะนำสั่งสอน ฝึกฝน เพื่อมุ่งให้เด็กประพฤติดี มีระเบียบวินัย รู้จักควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบ และการดูแลเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กทั้งกายและใจ โดยมุ่งให้เด็กมีความสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรงไม่มีโรค ไม่พิการ อารมณ์แจ่มใส สติปัญญาดี มีความเฉลียวฉลาด และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น การอบรมเลี้ยงดูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กในช่วงวัยต่างๆ โดยแบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึงวิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ทำให้เด็กรู้สึกตัวว่าตนเองถูกเกลียดชัง ไม่ได้ได้รับความเอาใจใส่ ไม่สนับสนุนหรือให้คำแนะนำช่วยเหลือเท่าที่ควร การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ทำให้เด็กรู้สึกตัวว่าได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดเกินไป และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ทำให้เด็กรู้สึกตัวว่าไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการ หรือไม่ได้ทำอะไรด้วยตนเอง ต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่พ่อแม่กำหนดไว้

การอบรมเลี้ยงดูส่งผลต่อพัฒนาการของบุคคลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ เมื่อบุคคลได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม ย่อมส่งผลให้บุคคลมีพัฒนาการที่เหมาะสม แต่หากได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ย่อมส่งผลต่อพัฒนาการที่ไม่เหมาะสมด้วยเช่นกัน นอกจากนั้นอาจส่งผลต่อกระบวนการคิด หรือแบบแผนความคิดของบุคคลด้วย จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า บุคคลที่มีความผิดพลาดของกระบวนการคิดจะมีความคิดอัตโนมัติด้านลบ โดยเกิดจากลักษณะการคิดที่รับรู้และแปลความหมายผิด และบุคคลจะมีการเรียนรู้ความคิดอัตโนมัติจากประสบการณ์ช่วงแรกของชีวิตที่มีเหตุการณ์บางอย่างที่ไม่สามารถควบคุมได้ จึงเกิดการเรียนรู้ว่าตนขาดความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขพฤติกรรมนั้น (Beck, 1967 อ้างใน เอี่ยมเดือน เนตรแถม, 2541, หน้า 2) จะเห็นได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการทั้งทางร่างกาย จิตใจและอารมณ์ เมื่อเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมจะทำให้เด็กสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย เป็นโรงเรียนที่มีเจตนารมณ์ในการจัดการศึกษาเพื่อถวายเกียรติแด่องค์พระผู้เป็นเจ้า และปรนนิบัติรับใช้มนุษยชาติ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจริยธรรม ด้วยหลักธรรมของคริสตศาสนาควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้สติปัญญา ด้วยการจัดการศึกษาที่มีคุณค่าต่อชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคตสำหรับเยาวชน โดยไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา และฐานะของบุคคล อันเป็นการผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพออกไปรับใช้สังคมและประเทศชาติ ผู้ศึกษาสนใจศึกษาปัจจัย

ที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนปริ้นส์รอยแยลส์วิทยาลัย ซึ่งน่าจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดู เนื่องจากการที่บุคคลจะมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค หรือการจัดการกับปัญหาได้จะต้องมีแรงผลักดัน หรือความสามารถที่จะประกอบพฤติกรรม หรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ได้รับความสำเร็จ โดยตั้งความหวังไว้สูง เพื่อไปให้ถึงจุดหมายที่ตั้งไว้ หรือมีลักษณะนิสัยในการเผชิญหน้าหรือถอยหนีในการแข่งขัน และด้านการอบรมเลี้ยงดู เพราะรูปแบบของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคหรือการจัดการปัญหานั้น เริ่มเกิดขึ้นจากใยประสาทในสมองตั้งแต่ช่วงที่เป็นเด็กๆ เพราะเด็กจะเรียนรู้วิธีตอบสนอง วิธีการจัดการกับปัญหา จากประสบการณ์ที่เด็กเห็นจากผู้ใหญ่ที่อยู่รอบข้างตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งประสบการณ์ต่างๆ เหล่านี้จะฝังเข้าไปในสมองสร้างเป็นใยประสาท ดังนั้นหากพบว่าปัจจัยใดที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ปัจจัยนั้นย่อมมีผลกระทบกับเด็กโดยตรง เมื่อเด็กไม่สามารถเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคได้จะเป็นสาเหตุของความเครียด ความวิตกกังวล ความไม่สบายใจ จนอาจเกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ขึ้น

ผู้ศึกษาจึงต้องการที่จะศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนปริ้นส์รอยแยลส์วิทยาลัย เพื่อใช้ในการส่งเสริมพัฒนา และปรับเปลี่ยนทัศนคติใหม่ไปสู่การมีกำลังใจและความหวังในการฝ่าฟันอุปสรรค เปลี่ยนแปลงวิธีคิดด้านลบหรือการมองข้ามตนเอง และเป็นแนวทางสำหรับครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ในการนำผลของการค้นคว้าไปใช้ประโยชน์ในการสอน เพื่อให้ นักเรียนเกิดความเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น มีเหตุผล สามารถแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ได้ เป็นผู้มีทัศนคติที่ดี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การอบรมเลี้ยงดู กับความสามารถในการเผชิญปัญหา และฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (Adversity Quotient) หมายถึง การที่บุคคลตอบสนองต่อเหตุการณ์ หรือวิธีการในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคซึ่งเป็นตัวชี้วัดว่าให้สามารถก้าวไปสู่ความสำเร็จตามที่ปรารถนาไว้

การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การรับรู้หรือความรู้สึกของเด็กที่มีต่อลักษณะหรือวิธีการต่างๆ ที่พ่อแม่ หรือผู้เลี้ยงดูใช้ในการดูแลเด็ก การอบรมสั่งสอน และการดูแลเกี่ยวกับช่วงกั้นระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยงดู โดยแบ่งออกเป็น 3 แบบ ดังนี้

1.การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ทำให้เด็กรู้สึกตัวว่าตนเองถูกเกลียดชัง ไม่ได้ได้รับความเอาใจใส่ ไม่สนับสนุนหรือไม่ให้คำแนะนำช่วยเหลือเท่าที่ควร มักชอบใช้วิธีวิจารณ์ ตำหนิ ลงโทษรุนแรง และปราศจากเหตุผล ไม่ใช่ความสนิทสนมกันเอง และปล่อยปละละเลยความเป็นอยู่

2.การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ทำให้เด็กรู้สึกตัวว่าได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดเกินไป พ่อแม่ให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้มีการรับรู้ในกิจกรรมบางอย่าง ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการคิด สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง และให้ความร่วมมือกับเด็กในโอกาสอันสมควร

3.การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ทำให้เด็กรู้สึกตัวว่าไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือทำอะไรด้วยตนเอง ต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่พ่อแม่กำหนดไว้ ถูกควบคุมหรืออยู่ในสายตา หรือคุ้มครองป้องกัน ให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นเด็กอยู่เสมอ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่าง การอบรมเลี้ยงดู กับความสามารถในการเผชิญปัญหา และค่าฝุ่นอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย
2. เป็นแนวทางสำหรับครู ผู้ปกครอง ในการนำผลของการค้นคว้าไปใช้ประโยชน์ในการอบรมเลี้ยงดู และสร้างเสริมความสามารถในการเผชิญปัญหาและค่าฝุ่นอุปสรรค